

Tilløb til en slåskultur

► Af Martin Lykkegaard Mogensen
Gerlev Idrætshøjskole
Skælskør Landevej 24 · 4200 Slagelse
Email: martin@gerlev.dk

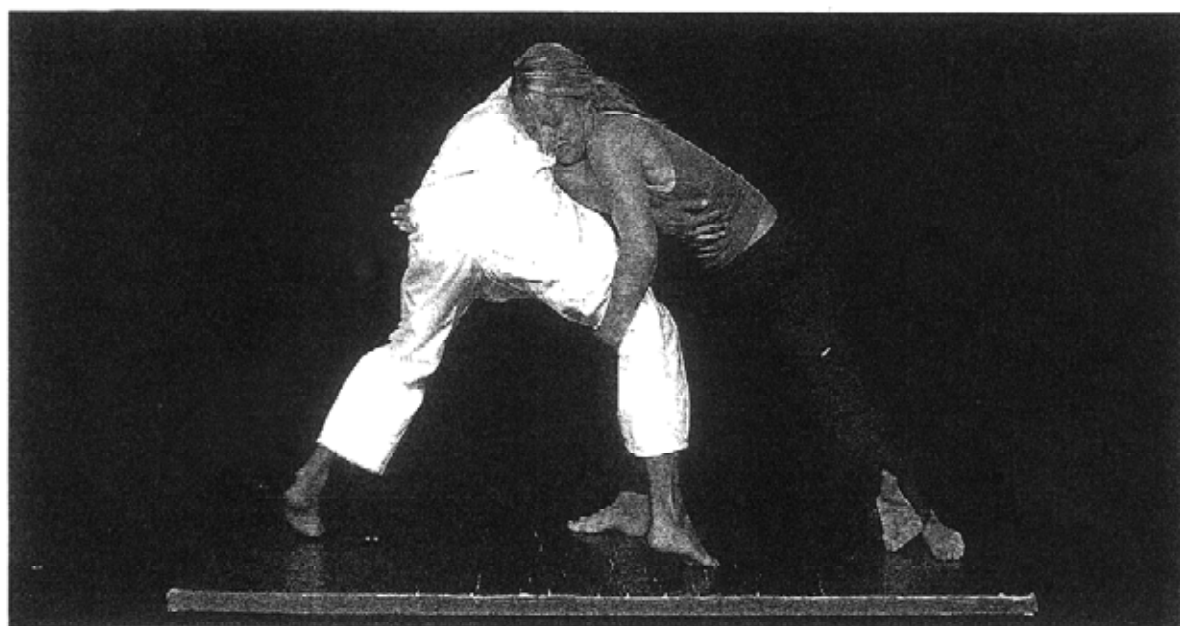
Der eksisterer i dag et utal af kampsports- grene i de danske Idrætsforeninger. Capoeira, judo, karate, kickboxing, wing- tung og kungfu er bare nogle få af dem. Tilsammen udgør mangfoldigheden af disse kampsportsgrene en jungle, der er vanskelig at orienterer sig i for de fleste mennesker - inklusiv landets idrætsun- dervisere. Som underviser i idræt mærker man det konkret, når en opfindsom elev spørger, om ikke de i næste uges idræts- time kan få lov til at prøve (eksempelvis) kickboxing - for det er elevens store- søster altså god til. I denne situation er det let at affærdige eleven ved at svare, at det ikke kan lade sig gøre, fordi kick- boxing ikke hører hjemme i skolens idrætsundervisning. Selvom dette svar er sandt i forhold til faghæfter og andre strukturelle rammer for idrætsfaget, så er svaret, efter min mening, hverken imødekomende eller nuanceret nok.

Derfor vil jeg i nærværende artikel disku- tere, hvordan man som idrætslærer kan inddrage nogle af de elementer, som børn og unge tiltrækkes af ved kamp- sport samt ridse konturerne op for en slåskultur, som er relevant for idrætsun- dervisningen i skoler og fritidsordninger. Mit udgangspunktet for diskussion er den blanding af fordomsfuldhed og til- bageholdenhed, der eksisterer overfor fænomenet kampsport. Denne blanding udgør en naturlig og berettiget skepsis imod at acceptere alle de forskellige for- mer for kampsportsgrene direkte som aktiviteter i skoleidrætten. For er kamp- sport ikke bare en uciviliseret og primitiv voldsomhed tilsat lidt eksotisk og østlig mystik, tilvejebragt ved en autoritær "pædagogik"?

Dette spørgsmål kan let besvares positivt. (og overfladisk) ud fra de meninger og

fordomme, der eksisterer om de kontro- versielle kampsportsgrene. Paradoksalt nok forholder det sig også sådan ind- byrdes i mellem de forskellige kamp- sportsgrene. Her er devisen: Min kamp- sport er OK, mens de fleste andre kamp- sportsgrene er enten overdrevent eksotiske, autoritære eller voldelige. Idrætssociolog Knud Larsen bekræfter dette billede. Han fortæller mig, at han under sine undersøgelser, ret ofte støder på kamp- sportsudøvere, der har travlt med at ned- vurdere andre kampsportsgrene end lige præcis deres egen.

Begrundelsen for dette er at kampsports- begrebet spænder utrolig vidt. Person- ligt har jeg oplevet klubber, hvor stem- ningen emmede af macho og mindre- værd. Træningen var fokuset på, hvilke voldelige aspekter af kampsporten, der kunne anvendes - ikke kun som selvfor-

svar, men også som angreb udenfor træningshallen. Modsat har jeg også oplevet klubber, hvor kampsport snarere blev kampkunst med aktiviteter, der minder om rolige meditative former for ældre gymnastik.

Et mere nuanceret syn på kampsport vil dog hurtigt afsløre, at de forskellige kampsportsgrene adskiller sig utroligt meget fra hinanden historisk, fysisk, psykologisk og socialt - i det hele taget på de værdier, der udøves. Desuden vil en nuancering også afsløre, at alle kampsportsgrene ikke er lige velegnede som idrætsaktiviteter i skolen. Men også at der er elementer i bestemte kampsportsgrene, der er velegnede udfra ét perspektiv, mens de samme elementer vil være farlige at anvende udfra et andet perspektiv. For eksempel kan et cirkelspark fra kickboxing fint anvendes til stunt (iscenesat kamp), mens det vil være decideret farligt, at anvende samme cirkelspark i en kamp, hvor eleverne kæmper med hinanden (konfronterende kamp).

Desværre er ulempen ved generaliseringerne om kampsport, at de hurtigt kommer til at overskygge de kvaliteter og muligheder, der ligger i at arbejde med udvalgte elementer fra kampsportens verden i en pædagogisk ramme. Men generaliseringer kan man sætte sig ud over ved at man fra skoleidrættens side distancerer sig i forhold til specifikke kampsportsgrene og i stedet forsøger at skabe et pædagogisk alternativ - en slåskultur (Blume, 2002). På denne måde kommer man også over den hurdle, at nogle idrætslærere er berøringsangste for at arbejde med aktiviteter, hvor der kæmpes krop mod krop (vel at mærke uden bold), fordi de tror at det forudsætter ekspertviden i kampsport. I virkeligheden besidder idrætslærere de vigtigste kvalifikationer, nemlig dét at kunne skabe en pædagogisk ramme, en kultur, hvori kampene kan forgå. (Se boksene om: atmosfære, regler og struktur).

Idrætsundervisere er vant til at aftale regler og sørge for, de overholdes. Derudover har idrætsundervisere også erfaringer med at arbejde med øvelser, hvor kropskontakt og kampintensitet varierer. Med et glimt i øjet kan man sige, at idrætslærerens opgave er, at balancere undervisningen sikkert imellem naturens

vildskab på den ene side og kulturens kontrol på den anden. I den proces er det vigtigt at formidle, at slåskultur først og fremmest er legekultur. Den hollandske kulturteoretiker Johan Huizinga har så smukt sagt at, "*så længe der har eksisteret ord for kamp og leg, har man gerne kaldt kampen for en leg ... Ofte forekommer det, som om de to begreber flyder over i hinanden. Enhver kamp, som er bundet af ganske bestemte regler, har netop på grund af disse regler legens vigtigste kendetegn*" (Huizinga 1963, 94).

Både **konfronterende kamp** og **iscenesat kamp** er "slåskultur", men det er to vidt forskellige måder at kæmpe og lege på. For en underviser er det derfor vigtigt at arbejde med en opdeling i mellem de to kampformer:

Iscenesat kamp omtales ofte som stunt eller stagefight, hvilket indebærer kampe, hvor udfaldet er kendt på forhånd. Ofte minutøst planlagt ned til mindste detalje. Dette felt indeholder derfor ingen åbne kampe resultatmæssigt set. Til gengæld indeholder feltet en stor åbenhed for at arbejde med kunstneriske og kreative udtryksformer i forhold til kamp. Udtrykket handler ofte om at forstærke kampens voldsomhed. Dette kan være både sjovt og lærerigt, men i forhold til den konfronterende kamp er det, efter min mening, to forskellige dannelsesmæssige perspektiver, der ligger i de to former for slåskultur (Juul 2000).

De iscenesatte kampformer, stunt og stagefight, er med tiden blevet en integreret del af idrætsundervisningen gennem de seneste ti til femten år. Hvilket hænger sammen med, at området er beskrevet af blandt andet Martin Spang Olsen og Knud Aage Bærenholdt.

Atmosfæren:

- Skab en tryk stemning.
- Slåskultur er legekultur.
- Gensidig respekt parterne imellem.
- Tal om kampene bagefter, beskriv den gode kamp og tal om hensigten med reglerne.

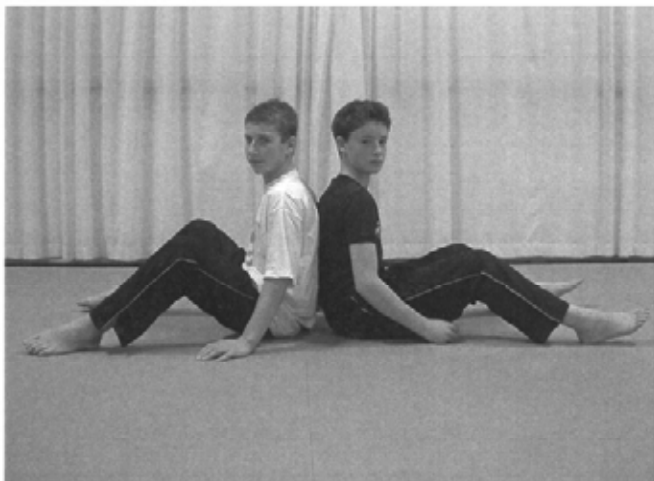
Regler:

- Det er tilladt at holde, trække og skubbe ens makker.
- Det er ikke tilladt at sparke og slå, samt at nive, kradse og kilde.
- Ingen fingre må røre ansigtet og man må ikke holde fat direkte omkring halsen.
- Klapper ens makker to gange i gulvet eller på en selv, så skal man stoppe og slippe øjeblikkeligt.

Struktur:

En almindelig undervisningstime i den konfronterende del af slåskulturen kan med fordel struktureres sådan, at intensiteten og kropskontakten er stigende igennem hele undervisningslektionen. Formålet er at undgå, at den kropslige kontakt virker overvældende eller ubehagelig for eleverne.

1. Opvarmning: Især af ledene omkring nakke, knæ og hofter.
2. Kropskontaktøvelser: Koordinations- og styrkeøvelser, hvor man samarbejder i par.
3. Kampe: Forskellige måder at kæmpe med hinanden på, efter ganske simple regler. I kampene kæmpes der både på styrke, hurtighed, kondition og snuhed. Alle kampene foregår med kropskontakt.
4. Gulvkamp: Denne øvelse er inspireret af judo og handler om, at holde sin makker i et holdegreb sådan, at makkeren ligger med ryggen i gulvet. Øvelsen rummer megen kaos, fordi der er flere måder at angribe og forsvare sig på. Øvelsen er samtidig ganske simpel, fordi den ikke forudsætter tekniske judofærdigheder. Øvelsen er svær at beskrive fyldestgørende med ord, men jeg håber, billederne giver et billede af, hvad øvelsen handler om.
5. Evt. udstrækning eller massage

Startposition – kampen sættes i gang på lærerens tegn.

Kampen er i gang.

Den øverste dreng får håndgreb
- han holder sin makker med ryggen
i gulvet ved at holde omkring hans nakke og arm.

Dreng er ligger nederst kommer fri
ved at kravle om på maven.

Drengen på maven forsvaret sig nu
- men er ved at blive vendt over på ryggen igen.

Lidt senere i kampen kommer drengen
der før lå nederst oven på sin makker og
nu ham i holdegreb.

Konfronterende kamp har derimod fået en stedmoderlig behandling i legeforskningen i forhold til de iscenesatte kampe og lege. En af grundene til det er, at den konfronterende kamp mellem børn, for de fleste voksne ligner kaos. Voksne har lettere ved, at genfinde sig selv i "de gode og ønskværdige lege", hvor børn leger tillidsfuldt og roligt med hinanden (Rasmussen 1992). Den konfronterende kamps "kaos" hænger sammen med, at bevægelserne er uregelmæssige samt at kampen indeholder en naturlig vildskab som gør, at kampinstinkterne bliver iøjnefaldende. Man tager hårdt fat og giver alt, hvad man har i sig for at vinde. Kampens udfald er åben – men indenfor pædagogiske rammer.

Hvad er kvaliteterne?

Det fortærskede og stereotype argument for anvendelse af kampsport i pædagogisk sammenhæng er noget i retning af: "Kampsport er velegnet for skolen, fordi børn og unge igennem kampsport lærer at styre deres aggressioner. Kampsport kan socialisere de problematiske og vilde drenge ved at give dem mulighed for at rase ud inden for accepterede rammer - på et samfundsplan fører det til, at volden reduceres".

Jeg betvivler ikke at der er kvaliteter, der går i den retning, men jeg mener samtidig, at dette argument er meget ensidigt. Slåskulturen kan så meget mere end dette, som ikke handler om at løse konflikter. Men hvad?

Der findes mange argumenter for og kvaliteter ved slåskultur i skoleidrætten. For at komme dem nærmere må man spørge ind til, hvilken slags blanding af kamp og leg der er i slåskulturen. Hvad er det for en verden - og hvad der sker med os, når vi kæmper og leger på den måde som det foregår på i slåskulturen?

Den franske kulturanthropolog Roger Caillois typedeler leg og én af hans kategorier hedder **Agon**. Agon-kategorien henviser til de lege, der i overvejende grad er præget af den elementære grundkraft - kamp. I agon-legene konkurreres ved at man forsøger at overgå hinanden på styrke, udholdenhed, hurtighed, frækhed, hukommelse og behændighed (Rasmussen 1992). Dét at kæmpe er en elementær grundkræft i livet - en "trang" der er en af drivkræfterne bag vores personlige udvikling

(Eichberg & Bøje 1997). For generationer siden kæmpede vi for føden og tag over hovedet. I dag kæmper nogle af os for at stå tidligt op om morgnen, andre med lektierne, andre igen på arbejdsmarkedet.

Men for at komme væk fra denne nærmest darwinistiske kampfilosofi er det vigtigt at forstå, at slåskultur ikke handler om at om at skade sin omverden eller gøre andre fortræd, men derimod om lysten til at leve (Blume 2002). En lyst til at være tæt på andre mennesker og til opleve sammen med dem. Slåskulturen er derfor mere end bare en agon-leg, der er også en "hvirvelstrøm". **Ilinx** betyder hvirvelstrøm på oldgræsk og det er endnu en af Caillois' lege-kategorier. Kategorien henviser til det kaotiske ved slåskulturen, den turbulente balancegang hvor man veksler i mellem at op-søge panik og søge væk fra panik, ved at udfordre især sin ligevægtsfølelse, samt andre af sine færdigheder. Når denne "hvirvelstrømmen" er i kroppen, giver det en opløftende fornemmelse, en slags kropslig beruselse (Rasmussen 1992). Vekselvirkningen mellem ilinx og agon, munder derfor ud i at slåskulturen hverken bliver til "en kamp på liv og død"

eller "det rene pjat". Den kropslige beruselse befrier kampen for overdreven alvorlighed, samtidig med at slåskulturen ikke bliver til "det rene pjat" fordi parterne stadig rummer ønsket om at vinde, selvom de er kropsligt beruset.

Slåskultur er både en leg og en kamp på samme tid. Hvor legen er det element, der giver adgang til de skabende sider af vores liv. Mens kampen er det møde, hvor man værdsætter kampsituationen og sin makker, fordi det giver begge parter mulighed for udveksling af ressourcer til gensidig og fælles opbygning (Eichberg og Bøje, 1997).

Litteratur:

- Blume, Michael (2002): *Slåskultur*, Klim.
- Eichberg, Henning; Bøje, Claus (1997): *Idrætspsykologien mellem krop og kultur*. DGI forskning.
- Juul, Erik (2000): *Idrætten bør være mere dyrisk, I: Viborg gymnastik højskoles årsskrift 2002*.
- Korsgaard, Ove (1986): *Kredsgang*. København: Gyldendal.
- Rasmussen, Torben Hangaard (1992): *Orden og kaos – elementære grundkræfter i leg*, Semi-forlaget.